

«Куштували опромінену полуницю, щоб відчутти різницю смаку»

Щороку 26 КВІТНЯ, після опівночі, розливаються тривожні удари дзвону, встановленого в діючому храмі у зоні відчуження. Вони лунають стільки ж разів, скільки років минуло від часу катастрофи. Цьогоріч він вдарить 27... 27 років, як на наші землі прийшла ця біда. 27 років із тих квітнево-травневих днів, коли тривала битва незахищених громадян із радіацією. 27 років, як «мирний» атом завдає непоправної шкоди здоров'ю громадян не тільки в Україні. 27 років між життям і смертю перебувають ліквідатори наслідків аварії на ЧАЕС. Волею долі досі живемо в державі, де епіцентр атомної катастрофи — Чорнобильська АЕС. Пам'ятаємо й шануємо героїв-пожежників, перших ліквідаторів непоправних наслідків, тих, хто віддав себе до останнього подиху, до останньої краплі поту на порятунок людства. Але про тих, чиє життя розділилося на «до» і «після» Чорнобиля, тих, що прийшли після аварії і першими вступили в чорнобильський пил для подолання наслідків страшного лиха, а нині дорогою ціною платять за перебування в зоні відчуження — фактично нічого. Вгамувати техногенну катастрофу, запобігти поширенню радіації поспішали представники трудових колективів будівельників, електрозварників, водіїв, правоохоронних органів.

На Рівненщині у мальовничому містечку Сарни живе Михайло Бабич, який про Чорнобиль знає не з чуток. Життя цього чоловіка з очима кольору неба перетнула глибока борозна ядерної аварії. У 21 прийшов працювати в Сарненський райвідділ міліції, а вже через декілька років, у неповних 25, потрапив у Чорнобиль. Звістку про відрядження зустрів 18 травня 1986-ого, обіймаючи посаду міліціонера патрульно-постової служби, у званні старшини. Повідомили, що їхати доведеться на Київщину лише на сім днів, ліквідувати наслідки аварії.

– Нічого особливого в цьому не вбачали, трохи незвично, але аж ніяк не лячно. Ми були молодими й енергійними, тож ані страху, ані небажання їхати не було, – розповідає Михайло Бабич. – Не відчували небезпеки і не падали духом. Безперечно, інформація про аварію на атомній електростанції все-таки ширилася у формі чуток і здогадів. Отож вирушаючи у складі зведеного міліцейського загону області з такими ж товаришами по роботі як Іван Климчук, Микола Велісейко, Антон Козлюк, Віктор Леончик, Іван Мичка, Петро Балаоушка, Василь Приступа, Федір Бриж, достеменно знав, куди саме прямує.

У травні, коли буяли наповнені соком землі трави, а крони дерев тягнулися до сонця, молодому міліціонеру здавалося, що всепереможну ходу життя не спинити нічим. Тож повідомлення сприйняв спокійно, без надмірних емоцій, та й, будучи працівником правоохоронної структури, знав, що накази потрібно виконувати, а не обговорювати.

У Чорнобилі разом з колегами заступив на охорону 30-кілометрової зони відчуження, на контрольно-пропускний пункт села Дитятка. 26 днів регулювали рух

автомобілів як із, так і в Чорнобиль, пильнували відселену територію та оглядали кожен будинок, щоб ніхто не залишився в небезпечній для життя місцевості.

— Дозиметром контролювали кількість радіації на автомобілях, що покидали територію. Якщо вона перевищувала норму, відправляли на автомийку. Коли ж і після цього кількість радіоактивних речовин перевищувала встановлені показники – на спеціалізований майданчик («могильник»). У кюветах та на узбіччях стояли автомобілі швидкої допомоги, службові «Волги», приватні «Жигулі», яких не випустили через перевищення граничної дози опромінення, і власники їх просто залишили, навіть не відігнавши до спеціально відведених місць. З болем дивилися, що на «могильниках» уже стоять 8 автоміксерів - бетоновозів на базі чехословацької «Татри», пожежні автомобілі, інша спецтехніка, рівень опромінення якої аж зашкалював. Загалом, обсяг роботи був великим і досить тяжким. Також ходили по селах, опечатуючи двері й вікна будинків, контролювали, щоб люди не потрапили на заборонену територію. Тоді кожен усвідомив, що людині, хоч ким би вона була, потрібно відчувати відповідальність не лише за сьогоднішній день, а й за те, що буде завтра.

Згадує, як випускав бойовий листок, присвячений участі загону в гасінні лісової пожежі в зоні відчуження. Тепер він, оформлений його рукою, є частиною невеликої виставки в Рівненському музеї МВС. Ця експозиція увіковічує пам'ять тих людей, хто, ризикуючи власним життям і здоров'ям, приборкував наслідки Чорнобильської трагедії.

— Не страшно було? — цікавлюся.

— Ні. Радіації ж не бачиш, не відчуваєш на смак, на дотик... Лише дуже жарко було. Тоді в районі станції стояла 30-градусна спека, і спеціальні автомобілі поливали дороги водою, тому вони завжди були мокрими. Зовсім не страшно, навіть цікаво. Саме достигала полуниця в селах, дуже велика й червона. І ми з цікавості, чи можна відчути якусь різницю у смаку, бо вона ж опромінена радіацією, куштували її, звичайно, у невеликих кількостях.

...Бойові машини, маса військових, немов на полігоні, армійські умови проживання, сухий пайок, захисні костюми й пелюсткові респіратори — саме таку картину малює дотепер його уява, коли йдеться про ліквідацію наслідків на ЧАЕС. Їх ніхто не запитував, чи хочуть вони їсти й спати. Працювали цілодобово, без вихідних і свят. Та все-таки і в цих нелюдських для життя умовах Михайло Бабич зберіг почуття, спостерігав, як страждали рослини, тварини, люди:

— Пам'ятаю, як у перші після приїзду дні до нас прибився кіт, якого не можна було ніяк прогнати. Певно, втратив господарів і шукав людського прихистку. Потім знайшли в одному з дворів гуску. Отримавши велику дозу радіації, ледь жива, продовжувала висиджувати яйця. Пожаліли її, ще довго носили воду та їжу.

У Чорнобилі Михайло і зустрів своє 25-річчя: – Пригадую, того дня був на службі, а коли дістався на базу, то хлопці, які повернулись з нічної вахти, наловили в місцевому ставку карасів, і ми вперше за довгий час їли юшку.

Цьогоріч же відзначить 27-річчя повернення з Чорнобиллю...

Вибух на ЧАЕС не минув безслідно для всього людства, але його наслідки могли б стати ще масштабнішими, якби не ті, хто відчайдушно боронив нас від впливу шкідливої радіації. Особовому складу доводилося виконувати дуже складну й небезпечну роботу.

– Випадково стали свідками лісової пожежі. Маючи лише одну лопату на 12 чоловік, підручними засобами гасили вогонь, – пригадує Михайло Бабич. – Добре, що горіла лише поверхня лісового масиву, і нам вдалось зупинити полум'я. Запам'ятав уроки Чорнобиля. Пам'ятаю про дисципліну й організованість. Пам'ятаю про минуле. І маємо задуматися, зробити висновки, щоб це минуле не повернулось ніколи. Ці три тижні багато чого змінили в моєму житті. Після повернення з Чорнобилем двічі на рік проходили медогляд, лікарі видавали пігулки.

І хоча наслідки катастрофи дотепер пронизують душу й тіло, Михайло не перестав любити життя. Разом з дружиною виховав двох дітей, ще довго працював у міліції, у 2007 році отримав звання підполковника та пішов на пенсію. Нині очолює Сарненське відділення страхової компанії «Провідна» й бере активну участь у житті міста. У 2010 році обраний командиром Сарненського районного громадського формування з охорони громадського порядку «Районна варта». Михайло Бабич вірить: життя переможе. Адже навіть чорнобильська земля повертається до нього всупереч похмурих пророцтвам. І колись, через років двісті-триста (саме стільки, переконують учені, необхідно часу, щоб радіонукліди перетворились у безпечніші хімічні елементи), зона відчуження стане придатною для проживання прийдешніх поколінь, які навчатись жити без атома.

...Спливатимуть роки, але в пам'яті кожного українця свіжим рубцем залишаться спогади про чорнобильський апокаліпсис, і ще не раз будемо повертатися до подій весни 1986 року. Адже для когось вона стала останньою, комусь - перекреслила всі сподівання на щасливе й безхмарне майбуття, навіки зруйнувала мрії, що вже ніколи не втіляться через стан здоров'я та фізичну слабкість...

Розмовляла Світлана Куропій